

REMISSVAR

2025-07-03

Dnr: BO 2025-0135

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
a.jam.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet Frihet från våld, förtryck och utnyttjande (SOU 2025:28)

(dnr A2025/00432)

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter avgränsar myndigheten ofta svaret till övergripande synpunkter och till synpunkter på vissa förslag och bedömningar. I detta remissyttrande fokuserar Barnombudsmannen på organisering av myndigheters arbete mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld och sexuell exploatering samt prostitution och människohandel och på viktiga utgångspunkter för nationella strategier.

Barnombudsmannen kommenterar inte utredningens förslag om en sammanhållen nationell strategi. Barnombudsmannen har tidigare yttrat sig över delbetänkandet SOU 2024:21 Delbetänkandet Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld.¹ I svaret framhålls att det utifrån barnkonventionen ställs höga krav på konventionsstaterna att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Barnombudsmannen beskriver att hedersrelaterat våld och förtryck har vissa särdrag som gör det svårt att inordna sådana handlingar under en enskild artikel i barnkonventionen. Det är snarare fråga om handlingar som strider mot ett flertal artiklar och som även måste anses strida mot barnkonventionens syfte och ändamål. Barnombudsmannen tar i det tidigare svaret ställning för ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck. Barnombudsmannen svarar på detta betänkande utifrån den utgångspunkten.

8.1 Regeringen bör inrätta ett nationellt samordningscentrum mot våld vid Jämställdhetsmyndigheten

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att inrätta ett nationellt samordningscenter mot våld vid Jämställdhetsmyndigheten. Barnombudsmannen anser dock att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel även i fortsättningen ska

¹ Barnombudsmannens remissyttrande över delbetänkandet *Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld* (SOU 2024:21), [Ett-inkluderande-jamstalldhetspolitiskt-delmål-mot-vald.pdf](#)

samordnas i egna verksamheter. Det kan ske inom ramen för ett samordningscenter, men Barnombudsmannen avstyrker att allt våld ska integreras och samordnas i ett sammanslaget samordningscenter. För att säkerställa att experter arbetar med respektive våldsform och tar hänsyn till de olika våldstypernas särart anser Barnombudsmannen att exempelvis NCH² och NSPM³ ska fortsätta existera som egna centrumverksamheter.

Som utredningen själv konstaterar är området hedersrelaterat våld och förtryck prioriterat och kräver särskilda insatser.⁴ Det nationella strategiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver hållas samman och ledas av experter, annars finns det hög risk att insatser, material och kampanjer inte bara blir mindre träffsäkra, utan riskerar att bli farliga för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet på nationell nivå skulle även bli mindre effektivt, istället för mer strategiskt.

Det övergripande samordningscentrets uppgift bör istället vara att samordna flera existerande specialiserade centrum för att hitta synergieffekter på nationell nivå. Detta behöver vara tydligt i ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten (jfr förslaget i avsnitt 8.2).

8.3 Regeringen bör ändra flera centrala myndigheters uppgifter och uppdrag

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget om att utpeka ett antal centrala myndigheter för arbetet mot våld i Sverige, under förutsättning att Barnombudsmannen är en av dessa myndigheter och att regeringen fortsätter styra med särskilda uppdrag (jfr synpunkter i 8.6.3). Barnombudsmannen är Sveriges barnrättsmyndighet och har ett viktigt uppdrag vad gäller situationen för barn och unga idag. Arbetet har ett särskilt fokus på grupper av barn och unga som lever i utsatta situationer. Rätten för alla barn att skyddas från våld är en självklar del i Barnombudsmannens arbete, en central och prioriterad del i myndighetens grunduppdrag. Arbetet omfattar alla former av våld – såväl fysiskt som psykiskt våld, inklusive övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel och utnyttjande, liksom sexuella övergrepp, våld i ungas parrelationer och hedersrelaterat våld och förtryck.⁵ Barnombudsmannen har dessutom flera stora pågående uppdrag gällande våld mot barn och unga.⁶ Barnombudsmannen är även Sveriges representant i Lanzasrotekommittén, där frågor om sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn är i fokus.

Barnombudsmannen arbetar med barns och ungas delaktighet, och samlar löpande in barns röster och erfarenheter, med särskilt fokus på barn i utsatta livssituationer. Detta är avgörande för att utforma ett träffsäkert arbete och insatser som motsvarar de faktiska behoven hos barn och unga har. Det är också nödvändigt för att leva upp till Sveriges internationella och lagstadgade åtaganden, särskilt vad gäller barn och unga.

Enligt utredningens förslag ska den nya samordningen organiseras utifrån fem strategiska områden (se kapitel 11), där förebyggande arbete med *barn och unga* är den första länken i kedjan. Barnombudsmannens uppdrag, kunskap och strategiska arbete med barn och för barn är en nödvändig del i genomförandet av alla strategiska områden, och särskilt viktig när det gäller det första strategiska området där målgruppen barn och unga är direkt utpekad. Vi ser det som

² Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

³ Nationella samordningen mot prostitution och människohandel.

⁴ Sid. 596

⁵ Jfr artikel 19 i barnkonventionen

⁶ Lista pågående regeringsuppdrag, Lanzasrote m.m.

självlklart att Barnombudsmannen, Sveriges barnrättsmyndighet, ska vara en av de centrala myndigheter som har ett särskilt ansvar för genomförandet av den nya nationella strategin och samordningen av våld i Sverige.

8.6.3 Antalet uppdrag bör minska, men är fortsatt ett viktigt styrinstrument

Barnombudsmannen är tveksam till utredningens bedömning om att regeringen bör minska antalet särskilda uppdrag till myndigheter. Barnombudsmannen förstår intentionen men ser en risk utifrån att kunskaps- och ambitionsnivån i arbetet mot våld är ojämn i myndighetssverige. Den styrning som sker med hjälp av särskilda regeringsuppdrag, som sätter fokus på specifika områden som är särskilt angelägna utifrån vad som händer i samhället, är oerhört viktig för förståelsen och utvecklingen inom olika våldsområden. Mindre styrning kan leda till att myndigheter använder medel de får i ramanslag för att endast förvalta det arbete som myndigheten själv anser fungerar, istället för att samtidigt bedriva ett framtåsträvande arbete för att vidareutveckla kunskapen om olika våldsfenomen och nya metoder. Det riskerar att leda till att arbetet mot våld i Sverige stannar av. En möjlig väg framåt skulle kunna vara att centrala myndigheter får instruktionsstyrda uppdrag och att regeringen samtidigt tydliggör förväntningar inför kommande år genom uppdrag i regleringsbrevet. Därefter bör Regeringskansliet följa upp myndigheternas arbete och ge återkoppling.

Om regeringen väljer att minska antalet särskilda regeringsuppdrag, till förmån för instruktionsstyrda breda uppdrag till centrala myndigheter, ställs ännu högre krav på uppföljning och implementering. Det är av stor vikt att regeringen redan initialt ser över hur återrapporteringskraven ska se ut för att säkerställa att en kunskapsutveckling sker på varje myndighet.

Utredningen skriver att särskilda uppdrag kan komma att behövas i framtiden t.ex. till de myndigheter som listas som centrala men som inte föreslås få en instruktionsenlig uppgift. Barnombudsmannen anser, liksom utredningen, att särskilda uppdrag även fortsättningsvis kommer att behövas på området, men vill betona att dessa många gånger kan utföras av andra myndigheter än de som är listade som centrala myndigheter. Exempelvis bör vissa uppdrag som gäller barns och ungas livssituation utredas av Barnombudsmannen utifrån vår särskilda kompetens i att göra barn delaktiga.

10.1 Regeringen bör ta fram en sammanhållen strategi för arbetet om att mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra.

Barnombudsmannen avstyrker förslaget om en sammanhållen strategi för arbetet mot våld. Barnombudsmannen anser att det bör finnas en särskild strategi utifrån det nya delmålet om hedersrelaterat våld och förtryck. Ett särskilt delmål och en särskild strategi skulle bidra till att synliggöra och lyfta problemet med hedersrelaterat våld och förtryck på ett mer strukturerat och samordnat sätt. Det skulle dessutom innebära att resurser kan tilldelas mer effektivt, tydligare målsättningar kan formuleras, mer fokuserade insatser kan sättas in och mätbara framsteg kan uppnås. De olika nationella strategierna mot våld⁷ bör sedan samordnas centralt för att undvika att verksamhet på lokal, regional och nationell nivå utformas i stuprör.

⁷ Nationell strategi om våld mot barn, nationell strategi om delmål sju och nationell strategi om delmål sex.

10.2 En handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck

För det fall förslaget om en sammanhållen strategi skulle genomföras delar Barnombudsmannen bedömningen att en särskild handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck ska tas fram.

10.3 Regeringen bör inte ta fram övergripande åtgärdsprogram

Barnombudsmannen avstyrker förslaget att inte ta fram ett övergripande åtgärdsprogram. Barnombudsmannen ser åtgärdsprogram som ett fortsatt viktigt styrdokument, där strategin bryts ned med styrning, prioriteringar och satsningar för de kommande åren.

Barnombudsmannen anser att åtgärdsprogrammen har fyllt en viktig funktion för att för att både berörda myndigheter och andra ska förstå hur satsningar och särskilda regeringsuppdrag förhåller sig, till varandra och till den nationella strategin om mäns våld mot kvinnor. Utredningen bedömer att det är mer effektivt att Regeringskansliet fokuserar på uppföljning, samordning och återkoppling till myndigheterna utifrån deras arbete. Barnombudsmannen anser att det är viktigt att sådant arbete prioriteras, men ser ändå behovet av ett sammanhållet åtgärdsprogram.

10.5.3 Närliggande strategier

Barnombudsmannen håller med utredningen om att det finns det en överlappning mellan strategin om våld mot barn och strategier för att motverka mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, människohandel och prostitution och våld i nära relationer.

Barnombudsmannen anser att det blir svårt att göra avgränsningen att vissa delar av barns egen våldsutsatthet inte ska rymmas i den sammanhållna strategin, trots att det finns en tydlig koppling till jämställdhet. Barns våldsutsatthet hänger ofta ihop med vuxnas våldsutsatthet, och det våld som barn utsätts för under uppväxten hänger ofta nära samman med det våld som barn upplever när vuxna i hemmet utsätts. Den vanligaste förövaren är en man som utsätter sin kvinnliga partner för våld, och inte sällan också hennes barn. Barnet blir utsatt både genom att uppleva våldet som mamman utsätts för och genom att mannen utövar våld direkt mot barnet själv. Det hänger i yttersta grad ihop med normer kopplat till maskulinitet och jämställdhet.

En konsekvens av en sådan avgränsning som utredningen föreslår är dessutom att ett eventuellt samordningscenter mot våld sannolikt inte skulle inkludera alla delar av barns våldsutsatthet i sitt arbete. Det arbete som ska leda till tidig upptäckt, stöd, skydd, brottsbekämpning och återfallsförebyggande arbete i enlighet med förslag på ny strategi måste tydligt hänga ihop med arbetet mot våld mot barn.

Barnombudsmannen anser att vi, som Sveriges barnrättsmyndighet, är bäst lämpad att samordna arbetet gällande barns våldsutsatthet utifrån en nationell strategi om våld mot barn. Skälen framgår under 8.3 där vi bl.a. lyfter Barnombudsmannens fokus på barn utsatta för våld och arbetet med barns delaktighet. Barnombudsmannen bör få samordningsuppdraget i stället för Folkhälsomyndigheten, och ska också ingå som central myndighet i ett eventuellt samordningscenter hos Jämställdhetsmyndigheten (jfr synpunkter ovan avseende 8.3).

Övrigt

Barnombudsmannen kommenterar inte hela förslaget om en nationell strategi. Det främsta skälet till det redovisas i 10.1 där myndigheten påtalar att det bör finnas en särskild strategi avseende hedersrelaterat våld och förtryck. Dock vill Barnombudsmannen kort kommentera förslagen om ny struktur gällande utgångspunkter och strategiska områden, samt inspel till handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

11.1 Strategins tre utgångspunkter

Barnombudsmannen tillstyrker att den föreslagna strategin har tre utgångspunkter.

Barnombudsmannen ser dock att "ett kunskapsbaserat arbete" skulle kunna kompletteras med "ett kunskapsutvecklande arbete" för att inte riskera att hamna i läget att allt arbete ska vara evidensbaserat. Mycket av den kunskap som finns idag om våld och våldsutsatthet är snarare erfarenhetsbaserad, eftersom forskningen ligger flera år efter praktiken. Ett sådant tillägg skulle vara ett viktigt ställningstagande för att kunskapsutvecklingen inte ska stannar av.

Barnombudsmannen förordar utifrån detta följande tre utgångspunkter

1. Rättighetsbaserade insatser och ett stärkt brottsofferperspektiv
2. En ändamålsenlig samverkan för att motverka samtliga våldsformer
3. Ett kunskapsbaserat och kunskapsutvecklande arbete.

11.2 Fem strategiska områden

Barnombudsmannen avstyrker utredningens förslag om fem strategiska områden, och föreslår istället fyra strategiska områden. Barnombudsmannen förstår intentionen bakom utredningens förslag om en kedja av strategiska områden, men ser en risk med att separera upptäckt av våld från andra delar i kedjan. Detta eftersom det kan leda till att verksamheter styr sitt arbete på så vis att upptäckt av våld är ett mål i sig. Upptäckt av våld skulle i stället kunna delas upp och finnas med i punkt ett och punkt tre, så att det totala antalet strategiska områden blir fyra. Genom att förena våldsförebyggande arbete med tidig upptäckt av våld blir det tydligare för olika verksamheter att det ska ingå i ett sådant arbete att också identifiera de som redan är utsatta. Detta är särskilt angeläget när det gäller de yngsta barnen (0–6 år).

En sammanslagning av upptäckt av våld och stöd och skydd till våldsofsatta tydliggör också att verksamheter ska ha en organisering och vara förberedda på det förpliktigande som följer av upptäckt av våld, där upptäckten aldrig kan vara ett mål i sig självt. Det krävs samverkan mellan olika aktörer för att säkerställa kedjan för de som är utsatta för våld och det bör tydligt framgå i det strategiska området.

Barnombudsmannen förordar utifrån detta följande fyra strategiska områden;

1. Våldsförebyggande arbete och tidig upptäckt av våld – stärkta insatser med *särskilt fokus på barn och unga*
2. Upptäckt av våld och stöd och skydd till våldsofsatta – mer aktivt arbete för att upptäcka och agera vid våld, förbättrad tillgång till stöd och skydd och ökad jämlikhet över hela landet

3. Brottsbekämpning – ökad operativ förmåga att förebygga, utreda och lagföra brott
4. Återfallsförebyggande arbete – ett utvecklingsarbete som når fler.

12.2 Inspel till en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck

Utredningen gör ett antal inspel till en eventuell handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Som Barnombudsmannen framfört i 10.2 bör en särskild strategi för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck tas fram, utifrån ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål. I sådana fall är en särskild handlingsplan överflödigt. Barnombudsmannen delar emellertid utredningens bedömning att en särskild handlingsplan bör tas fram om det finns en sammanhållen nationell strategi. Utredningens inspel är relevanta och lyfter brister och behov som finns idag, och Barnombudsmannen anser liksom utredningen att en eventuell handlingsplan behöver svara mot de behov som finns på området. När det gäller informationssatsning mot yrkesverksamma och uppdatering av Socialstyrelsens olika material är det särskilt angeläget att förtydliga att den familjestödscentrering som finns idag inte fungerar i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Sara Platten Bäckström. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
barnombudsman